

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

13. prosinca 2018.*

„Žalba – Tužba za naknadu štete – Članak 340. drugi stavak UFEU-a – Prekomjerno trajanje postupka u okviru predmeta pred Općim sudom Europske unije – Naknada štete koju je žalitelj navodno pretrpio – Imovinska šteta – Troškovi bankarske garancije – Uzročna veza – Zatezne kamate – Neimovinska šteta”

U predmetu C-150/17 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 24. ožujka 2017.,

Europska unija, koju zastupa Sud Europske unije, a koji zastupaju J. Inghelram i E. Beysen, u svojstvu agenata,

žalitelj,

a druge stranke postupka su:

Kendrion NV, sa sjedištem u Zeistu (Nizozemska), koji zastupaju Y. de Vries, T. Ottervanger i E. Besselink, *advocaten*,

tužitelj u prvom stupnju,

Europska komisija, koju zastupaju C. Urraca Caviedes, S. Noë i F. Erlbacher, u svojstvu agenata,

intervenijent u prvom stupnju,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: R. Silva de Lapuerta (izvjestiteljica), potpredsjednica, u svojstvu predsjednice prvog vijeća, J.-C. Bonichot, E. Regan, C. G. Fernlund i S. Rodin, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 25. srpnja 2018.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: nizozemski

Presudu

- 1 Svojom žalbom Europska unija zahtijeva djelomično ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 1. veljače 2017., *Kendrion/Europska unija* (T-479/14, u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2017:48) kojom je taj sud, s jedne strane, naložio Europskoj uniji da društvu Kendrion NV plati naknadu štete u iznosu od 588 769,18 eura za imovinsku štetu i 6000 eura za neimovinsku štetu koje je to društvo pretrpjelo zbog povrede razumnog roka za suđenje u predmetu u kojem je donesena presuda od 16. studenoga 2011., *Kendrion/Komisija* (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667) (u daljnjem tekstu: predmet T-54/06) i, s druge strane, odbio tužbu u preostalom dijelu.
- 2 Svojom protužalbom Kendrion u biti zahtijeva od Suda da ukine pobijanu presudu i da mu za imovinsku štetu dodijeli naknadu u iznosu od 2 308 463,98 eura ili, podredno, u iznosu koji Sud ocijeni razumnim, a za neimovinsku štetu naknadu u iznosu od 1 700 000 eura ili, podredno, u iznosu koji Sud pravično utvrdi.

Pravni okvir

Međunarodno pravo

- 3 Članak 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP), glasi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj [...]”.

- 4 Sukladno odredbama članka 41. EKLJP-a:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

Pravo Unije

Povelja

- 5 Člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), naslovljenim „Pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje”, u glavi VI., naslovljenoj „Pravda”, propisuje se:

„Svatko čija su prava i slobode zajamčeni pravom Unije povrijeđeni ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudom, u skladu s uvjetima utvrđenima ovim člankom.

Svatko ima pravo da zakonom prethodno ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Svatko ima mogućnost biti savjetovan, branjen i zastupan.

[...]”

- 6 Objašnjenja koja se odnose na Povelju (SL 2007., C 303, str. 17.) (SL, službeno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 7., str. 120.) navode da se njezin članak 47. prvi stavak temelji na članku 13. EKLJP-a. Članak 47. drugi stavak Povelje odgovara članku 6. stavku 1. EKLJP-a.

7 Članak 52. Povelje, naslovljen „Opseg i tumačenje prava i načela”, određuje:

„[...]

3. U onoj mjeri u kojoj ova Povelja sadrži prava koja odgovaraju pravima zajamčenima [EKLJP-om], značenje i opseg primjene tih prava jednaki su onima iz spomenute Konvencije. Ova odredba ne sprječava pravo Unije da pruži širu zaštitu.

[...]”

Statut Suda Europske unije

8 Članak 56. drugi stavak Statuta Suda Europske unije određuje:

„[Žalbu pred Sudom] može podnijeti bilo koja stranka koja nije uspjela sa svojim zahtjevom u cijelosti ili djelomično. [...]”

Okolnosti spora

- 9 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 22. veljače 2006. društvo Kendrion pokrenulo je postupak protiv Odluke Komisije C(2005) 4634 od 30. studenoga 2005. o postupku primjene članka [101. UFEU-a] (predmet COMP/F/38.354 – Industrijske vreće) (u daljnjem tekstu: Odluka C(2005) 4634). Tužitelj je u svojoj tužbi od Općeg suda u biti zahtijevao da u cijelosti ili djelomično poništi tu odluku ili, podredno, poništi novčanu kaznu koja mu je njome izrečena ili smanji njezin iznos.
- 10 Opći sud odbio je tu tužbu presudom od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).
- 11 Zahtjevom podnesenim 26. siječnja 2012. tužitelj je uložio žalbu protiv presude od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).
- 12 Sud je odbio tu žalbu presudom od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771).

Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

- 13 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 26. lipnja 2014. Kendrion je pokrenuo postupak na temelju članka 268. UFEU-a protiv Europske unije za naknadu štete koju je to društvo prema vlastitoj procjeni pretrpjelo zbog prekomjernog trajanja postupka pred Općim sudom u okviru predmeta T-54/06.
- 14 Pobijanom presudom Opći sud proglasio je i presudio:
- „1. Europskoj uniji, koju zastupa Sud Europske unije, nalaže se plaćanje naknade [društvu Kendrion] u iznosu od 588 769,18 eura na temelju imovinske štete koju je to društvo pretrpjelo zbog povrede razumnog roka za suđenje u [predmetu T-54/06].
2. [Europskoj uniji], koju zastupa Sud Europske unije, nalaže se plaćanje naknade društvu Kendrion u iznosu od 6000 eura na temelju neimovinske štete koju je to društvo pretrpjelo zbog povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06.

3. Iznosi naknada iz gore navedenih točaka 1. i 2. uvećavaju se za zatezne kamate koje teku od objave ove presude do potpune isplate, prema stopi koju primjenjuje Europska središnja banka (ESB) na svoje glavne operacije refinanciranja, uvećanoj za tri i pol postotna boda.
4. Tužba se u preostalom dijelu odbija.
5. [Europskoj uniji], koju zastupa Sud Europske unije, nalaže se, osim vlastitih troškova, snošenje troškova društva Kendrion nastalih zbog prigovora nedopuštenosti povodom kojeg je doneseno rješenje od 6. siječnja 2015., Kendrion/Europska unija (T-479/14, neobjavljeno, EU:T:2015:2).
6. Društvo Kendrion, s jedne strane, i [Europska unija], koju zastupa Sud Europske unije, s druge strane, snose vlastite troškove nastale zbog tužbe povodom koje je donesena ova presuda.
7. Europska komisija snosi vlastite troškove.”

Zahtjevi stranaka

- 15 Svojom žalbom Europska unija zahtijeva od Suda da:
 - ukine točku 1. izreke pobijane presude;
 - odbije zahtjev za naknadu navodno pretrpljene imovinske štete koji je Kendrion podnio u prvom stupnju ili, podredno, u krajnjem slučaju, smanji iznos te naknade na 175 709,87 eura,
 - naloži društvu Kendrion snošenje troškova postupka.
- 16 Kendrion zahtijeva od Suda da:
 - proglasi žalbu nedopuštenom;
 - podredno, odbije žalbu i
 - naloži žalitelju snošenje troškova.
- 17 Komisija zahtijeva od Suda da prihvati žalbu u svim dijelovima.
- 18 Svojom protužalbom Kendrion zahtijeva od Suda da ukine točke 1. do 6. izreke pobijane presude i, ponovno odlučujući:
 - dodijeli naknadu za imovinsku štetu u iznosu od 2 308 463,98 eura ili, podredno, u iznosu koji će Sud smatrati razumnim, i naknadu za neimovinsku štetu u iznosu od 1 700 000 eura ili, podredno, u iznosu koji Sud pravično utvrdi;
 - da uz svaki iznos odredi plaćanje zateznih kamata koje će [Sud] pravično odrediti počevši od 26. studenoga 2013.;
 - podredno, vrati predmet u cijelosti ili djelomično Općem sudu na odlučivanje u skladu s presudom [Suda];
 - naloži Europskoj uniji snošenje troškova.

- 19 Europska unija zahtijeva od Suda da:
- odbije protužalbu i
 - naloži Kendrionu snošenje troškova.

O žalbi

Dopuštenost žalbe

Argumentacija stranaka

- 20 Društvo Kendrion, druga stranka u žalbenom postupku, navodi da je žalba u cijelosti nedopuštena iz dvaju razloga.
- 21 Kao prvo, postoji sukob interesa koji proizlazi iz činjenice da je Sud Europske unije odlučio podnošenjem žalbe pokrenuti postupak pred samim sobom. Žalba stoga krši članak 47. Povelje, koji jamči pravo na postupak pred nepristranim i neovisnim sudom.
- 22 Stoga Kendrion smatra da se žalitelj morao suzdržati od podnošenja žalbe protiv pobijane presude.
- 23 Osim toga i u svakom slučaju – zbog toga što je, s jedne strane, kako bi se poštovali zahtjevi dobrog sudovanja, odluku o podnošenju ove žalbe te o izboru i izlaganju razloga moralo donijeti za to ovlašteno tijelo u okviru Suda Europske unije, koje nije nadležno izvršavati njegovu sudačku zadaću i koje na nju nema nikakva utjecaja, i što se, s druge strane, u žalbi koju je podnio žalitelj uopće ne osvrće na navedeno – Kendrion ocjenjuje da je žalba Suda Europske unije nedopuštena dok se to pitanje ne razjasni.
- 24 Na drugom mjestu Kendrion ističe da je u presudi od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771) Sud presudio da je tužba za naknadu štete koja je podnesena Općem sudu način učinkovitog obeštećenja, napustivši tako metodu smanjenja novčanih kazni koju je taj sud do donošenja te presude primjenjivao. Činjenica da je Sud Europske unije podnio tu žalbu, unatoč troškovima i nepravodobnosti koje takva radnja podrazumijeva u odnosu na društvo Kendrion, ustvari dovodi u pitanje tu sudsku praksu.
- 25 Naposljetku, ako žalba bude proglašena dopuštenom, Kendrion smatra da neovisnost i nepristranost Suda zahtijevaju da u ovom predmetu nadzor Suda bude ograničen isključivo na ocjenu pitanja je li Opći sud počinio očitu povredu primjenjivih pravila ili ih je primijenio ili protumačio na način koji izvan svake razumne sumnje čini pogrešku koja se tiče prava.
- 26 Europska unija, žalitelj u žalbenom postupku, osporava argumente koje je druga stranka u žalbenom postupku navela u prilog istaknutom prigovoru nedopuštenosti.

Ocjena Suda

- 27 Kad je riječ, kao prvo, o argumentaciji društva Kendrion koja se temelji na postojanju sukoba interesa zbog činjenice da je Sud Europske unije odlučio podnošenjem žalbe pokrenuti postupak pred samim sobom, a takav sukob čini povredu Kendrionova temeljnog prava na neovisni i nepristrani sud, kako je navedeno u članku 47. drugom stavku Povelje, valja podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 13.

stavkom 1. UEU-a, Sud Europske unije institucija Europske unije koja, kao što to proizlazi iz članka 19. stavka 1. UEU-a, obuhvaća različite nadležnosti, odnosno „Sud, Opći sud i specijaliziran[e] sudov[e].”

- 28 Članak 13. stavak 2. UEU-a propisuje da svaka institucija Unije djeluje u granicama koje su joj dodijeljene Ugovorima, u skladu s postupcima, uvjetima i ciljevima koji su njima predviđeni.
- 29 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je, na temelju članka 268. UFEU-a, Sud Europske unije nadležan u sporovima koji se odnose na naknadu štete, predviđenima u članku 340. drugom i trećem stavku UFEU-a.
- 30 Članak 256. stavak 1. UFEU-a pojašnjava da je Opći sud nadležan za provođenje postupka i odlučivanje u prvom stupnju u slučaju predmeta i postupaka iz članka 268. UFEU-a te da protiv odluka Općeg suda u takvim predmetima i postupcima postoji pravo žalbe Sudu.
- 31 U pogledu potonjeg valja podsjetiti na to da, u skladu s člankom 56. Statuta Suda Europske unije, žalbu pred Sudom može podnijeti bilo koja stranka koja nije uspjela sa svojim zahtjevom u cijelosti ili djelomično.
- 32 Nadalje, kad je riječ osobito o povredi obveze suđenja u razumnom roku, valja podsjetiti na to da je Sud u više navrata presudio da se povreda obveze suđenja u razumnom roku iz članka 47. stavka 2. Povelje koju je počinio jedan od sudova Unije mora sankcionirati tužbom za naknadu štete podnesenom Općem sudu jer je takva tužba za naknadu štete učinkovito pravno sredstvo. Sud je tako pojasnio da se zahtjev za naknadu štete nastale nepoštovanjem Općeg suda razumnog roka za suđenje ne može podnijeti izravno Sudu u okviru žalbe, već se mora podnijeti samom Općem sudu (presuda od 21. siječnja 2016., Galp Energia España i dr./Komisija, C-603/13 P, EU:C:2016:38, t. 55. i navedena sudska praksa).
- 33 Naposljetku, tužbe za naknadu štete na temelju članka 340. drugog stavka UFEU-a moraju biti podnesene protiv Europske unije, koju mora zastupati institucija Unije čije je postupanje navodno uzrokovalo navedenu štetu.
- 34 Iz prethodno navedenog proizlazi, kao prvo, da u okviru tužbi za naknadu štete kojima se na temelju članka 340. drugog stavka UFEU-a zahtijeva naknada štete koja proizlazi iz povrede obveze Općeg suda da donese odluku u razumnom roku, poput predmetne tužbe, valja razlikovati između, s jedne strane, institucije „Sud Europske unije” – za koju se, kao instituciju Unije, smatra da je prouzročila navodnu štetu i stoga ima svojstvo tuženika u prvom stupnju i, u slučaju potrebe, žalitelja u žalbenom postupku – i, s druge strane, Općeg suda i Suda, sudova koji čine tu instituciju te koji su nadležni za razmatranje tih tužbi.
- 35 Stoga okolnost prema kojoj je u predmetnom slučaju žalitelj u žalbenom postupku Europska unija, koju zastupa institucija „Sud Europske unije”, te prema kojoj je Sud istodobno sud koji odlučuje u žalbenom postupku nije rezultat izbora navedenog žalitelja, već stroge primjene pravnih pravila Unije u tom području.
- 36 Kao drugo, protivno onomu što navodi Kendrion, takva okolnost ne dovodi u pitanje temeljno pravo osobe, koja je navodno oštećena nepoštovanjem Općeg suda razumnog roka za suđenje, na nepristrani i neovisni sud, kako je navedeno u članku 47. drugom stavku Povelje, pri čemu je takvo temeljno pravo zajamčeno kako u prvostupanjskom tako i u okviru žalbenog postupka.
- 37 Naime, kad je riječ o prvostupanjskom postupku, Sud je već pojasnio da je Opći sud – koji je nadležan na temelju članka 256. stavka 1. UFEU-a i koji odlučuje o zahtjevu za naknadu navodne štete zbog prekoračenja razumnog roka za suđenje – dužan odlučivati o tom zahtjevu u drukčijem sastavu od

onoga u predmetu u kojem se vodio postupak trajanje kojega je predmet kritika (presuda od 21. siječnja 2016., Galp Energia España i dr./Komisija, C-603/13 P, EU:C:2016:38, t. 56. i navedena sudska praksa).

- 38 Kad je riječ o žalbenom postupku, odluka Europske unije, koju zastupa Sud Europske unije, da podnese, kao u predmetnom slučaju, žalbu protiv presude Općeg suda u okviru tužbe za naknadu štete isključivo je na predsjedniku te institucije, koji je predstavlja. Osim toga, s obzirom na to da je predsjednik te institucije i predsjednik Suda kao tijela koje odlučuje o takvoj žalbi, on ne sudjeluje u sudske postupanje u tom predmetu te ga u njegovim dužnostima mijenja potpredsjednik.
- 39 Kao treće, protivno onomu što navodi društvo Kendrion, ne može se valjano tvrditi da se Europska unija morala suzdržati od podnošenja ove žalbe. Naime, budući da nije uspjela sa zahtjevom u okviru prvostupanjskog postupka, Europska unija, koju zastupa Sud Europske unije, ovlaštena je, na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnijeti žalbu protiv pobijane presude. Naime, nijedna odredba prava Unije ne ograničava pravo stranaka na podnošenje žalbe, pod uvjetom da su uvjeti te odredbe ispunjeni, uključujući kad je predmetna stranka Europska unija i kad je zastupa Sud Europske unije, kao institucija Unije. Takvo ograničenje bilo bi, osim toga, protivno načelu jednakosti oružja, kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točki 26. svojeg mišljenja.
- 40 Prvi argument koji je naveo Kendrion kao osnovu istaknutog prigovora nedopuštenosti stoga mora biti odbacen.
- 41 Kad je riječ, na drugom mjestu, o Kendrionovu argumentu koji se temelji na tome da je podnošenjem te žalbe žalitelj doveo u pitanje utvrđenje prema kojem je tužba za naknadu štete učinkovit način obeštećenja, koji je sam Sud primijenio u presudi od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771), osim činjenice da se tim argumentom ne poštuje razlika navedena u točkama 27. i 34. ove presude – između, s jedne strane, Suda Europske unije kao institucije, u svojstvu žalitelja u žalbenom postupku, i, s druge strane, Suda kao tijela koje je donijelo navedenu presudu od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771) – valja navesti da činjenica da je u više presuda Sud ocijenio da je tužba za naknadu štete učinkovit način obeštećenja ničim ne sprečava Sud Europske unije, kao instituciju koja zastupa Uniju, protiv koje je podnesena tužba za naknadu štete, u podnošenju žalbe protiv odluke Općeg suda o toj tužbi, kad su ispunjeni uvjeti navedeni u članku 56. Statuta Suda Europske unije, niti posljedično tomu čini takvu žalbu nedopuštenom.
- 42 Stoga taj argument treba odbaciti.
- 43 Naposljetku, Kendrionov argument o kriteriju nadzora koji Sud mora primijeniti u okviru ove žalbe također valja odbaciti. Kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točki 37. svojeg mišljenja, ne postoji odredba u pravu Unije na temelju koje bi se moglo utvrditi da bi, u postupku kao što je to onaj u ovom predmetu, Sud morao svoje ovlasti kao sud u žalbenom postupku koji je pokrenula Europska unija protiv presude Općeg suda u okviru tužbe za naknadu štete na temelju članka 340. drugog stavka UFEU-a, izvršavati šire ili uže, ovisno o instituciji koja zastupa Uniju.
- 44 U tim je uvjetima žalba dopuštena. Ipak, taj zaključak uopće ne utječe na ispitivanje dopuštenosti određenih argumenata razmatranih zasebno (presuda od 4. svibnja 2017., RFA International/Komisija, C-239/15 P, neobjavljena, EU:C:2017:337, t. 20. i navedena sudska praksa).

Meritum

- 45 Europska unija u prilog svojoj žalbi ističe tri žalbena razloga.

Argumentacija stranaka

- 46 Svojim prvim žalbenim razlogom Europska unija tvrdi da je, ocijenivši da postoji dovoljno izravna uzročna veza između povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i gubitka koji je pretrpio Kendrion zbog plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju tog roka, Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava prilikom tumačenja pojma „uzročna veza”.
- 47 Konkretno, Europska unija smatra da se Opći sud oslonio na pogrešnu pretpostavku prema kojoj se odluka o osiguranju bankarske garancije izvršava u jednom jedinom vremenskom trenutku, odnosno u trenutku „prvotne odluke” osiguranja takve garancije. Međutim, budući da je obveza plaćanja novčane kazne postojala tijekom cijelog postupka pred sudovima Unije, i čak izvan tog razdoblja jer novčana kazna nije bila poništena, tužitelj u prvom stupnju mogao je platiti novčanu kaznu i tako izvršiti obvezu koju je po tom pitanju imao. Budući da je u svakom trenutku mogao platiti novčanu kaznu, vlastiti izbor tog tužitelja da zamijeni to plaćanje bankarskom garancijom imao je kontinuiranu narav te ga je on primjenjivao tijekom cijelog postupka. Stoga odlučujući uzrok plaćanja troškova bankarske garancije nije bio u povredi razumnog roka za suđenje, već u tužiteljevom vlastitom izboru da ne plati novčanu kaznu te da zamijeni to plaćanje bankarskom garancijom.
- 48 Komisija podržava argumente koje je izložio žalitelj.
- 49 Kendrion navodi da ono što je bitno u ovom predmetu i što ga razlikuje od sudske prakse koja proizlazi osobito iz presude od 21. travnja 2005., Holcim (Deutschland)/Komisija (T-28/03, EU:T:2005:139, t. 121. do 123.) te iz rješenja od 12. prosinca 2007., Atlantic Container Line i dr./Komisija (T-113/04, neobjavljeno, EU:T:2007:377, t. 39. i 40.) jest to da, kao što je to Opći sud valjano utvrdio u točkama 87. do 89. pobijane presude, na dan kad je osigurala bankarsku garanciju druga stranka u žalbenom postupku nije mogla i nije trebala razumno predvidjeti da će Opći sud u odnosu na nju postupiti nezakonito odlučivši u prekomjerno dugom roku.
- 50 Nadalje, iako Kendrion potvrđuje da je doista imao pravo samostalno, iz vlastitih razloga, odlučiti osigurati bankarsku garanciju, on pojašnjava da ostvarivanje tog prava ne znači da on mora snositi sve negativne učinke okolnosti koje su u potpunosti u sferi rizika koji snosi žalitelj. Naposljetku, Kendrion ističe da je izbor između osiguranja bankarske garancije i plaćanja novčane kazne težak te se ne može stalno, odnosno svakodnevno preispitivati, i to stoga što valja voditi računa o dugoročnim financijskim sporazumima, sporazumima s pružateljima bankarske garancije, financijskoj situaciji u kojoj se nalazi poduzetnik i odnosu s dioničarima i drugim držateljima udjela.
- 51 Kendrion stoga zahtijeva odbijanje tog žalbenog razloga.

Ocjena Suda

- 52 Valja podsjetiti na to da se, kao što je to Sud već istaknuo, uvjet u vezi s uzročnom vezom iz članka 340. drugog stavka UFEU-a odnosi na postojanje dovoljno izravne uzročne veze između postupanja institucija Unije i štete, a koju mora dokazati tužitelj, tako da postupanje koje se stavlja na teret mora biti odlučujući uzrok štete (rješenje od 31. ožujka 2011., Mauerhofer/Komisija, C-433/10 P, neobjavljeno, EU:C:2011:204, t. 127. i navedena sudska praksa).
- 53 Stoga valja ispitati je li povreda razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 odlučujući uzrok štete proizišle iz plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju navedenog roka kako bi se utvrdilo postojanje izravne uzročne veze između postupanja koje se stavlja na teret Sudu Europske unije i navodne štete.

- 54 U tom pogledu valja primijetiti da je u okviru tužbe za naknadu štete podnesene protiv Komisije – osobito u svrhu povrata troškova garancije koje su snosili tužitelji kako bi ishodili suspenziju odluka o povratu predmetnih subvencija, pri čemu su te odluke kasnije bile ukinute – Sud presudio da, kad uz odluku kojom se nalaže plaćanje novčane kazne postoji mogućnost polaganja jamčevine kojom se osigurava to plaćanje i plaćanje zatezних kamata, u iščekivanju ishoda tužbe podnesene protiv te odluke, šteta koja se sastoji od troškova garancije nije rezultat navedene odluke, već vlastitog izbora dotične osobe da osigura garanciju, umjesto da odmah izvrši obvezu povrata. U tim okolnostima Sud je utvrdio da ne postoji nikakva izravna uzročna veza između postupanja koje se stavlja na teret Komisiji i navodne štete (vidjeti u tom smislu presudu od 28. veljače 2013., Inalca i Cremonini/Komisija, C-460/09 P, EU:C:2013:111, t. 118. i 120.).
- 55 Međutim, Opći sud u točki 89. pobijane presude utvrdio je da se veza između prekoračenja razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara tom prekoračenju nije mogla prekinuti prvotnim izborom društva Kendrion da ne plati odmah novčanu kaznu izrečenu Odlukom Komisije C(2005) 4634 i da osigura bankarsku garanciju.
- 56 Konkretnije, kao što to proizlazi iz točaka 87. i 88. pobijane presude, dvije okolnosti na koje se oslonio Opći sud kako bi došao do zaključka navedenog u točki 89. te presude su, s jedne strane, to da je u trenutku kad je Kendrion podnio svoju tužbu u predmetu T-54/06 i u trenutku kad je osigurao bankarsku garanciju povreda razumnog roka za suđenje bila neočekivana te je to društvo moglo legitimno očekivati da će se s tom tužbom postupati u razumnom roku i, s druge strane, to da je do prekoračenja razumnog roka za suđenje došlo nakon prvotne odluke društva Kendrion da osigura navedenu garanciju.
- 57 Međutim, dvije okolnosti koje je naveo Opći sud u točkama 87. i 88. pobijane presude ne mogu biti relevantne za utvrđenje da uzročna veza između povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i štete koju je podnijelo društvo Kendrion zbog plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju navedenog roka nije mogla biti prekinuta odlukom navedenog društva da osigura navedenu garanciju.
- 58 Naime, to bi bilo tako samo kad bi zadržavanje bankarske garancije bilo obvezno, tako da poduzetnik koji je podnio tužbu protiv Komisijine odluke kojom mu se izriče novčana kazna i koji je odlučio osigurati bankarsku garanciju kako ne bi odmah izvršio tu odluku ne bi imao pravo prije proglašenja presude u okviru te tužbe platiti navedenu novčanu kaznu i otkazati bankarsku garanciju koju je osigurao (današnja presuda, C-138/17 P i C-146/17 P, Europska unija/Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, t. 28.).
- 59 Međutim, kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točkama 57., 69. i 70. svojeg mišljenja i kao što je to Sud već utvrdio, baš kao i osiguranje bankarske garancije, njezino zadržavanje spada u slobodnu ocjenu predmetnog poduzetnika s obzirom na njegove financijske interese. Naime, pravo Unije ni u čemu ne sprečava tog poduzetnika da u svakom trenutku otkáže bankarsku garanciju koju je osigurao i plati izrečenu novčanu kaznu kad, uzimajući u obzir razvoj okolnosti u odnosu na one koje su postojale na dan osiguranja te garancije, navedeni poduzetnik ocijeni da je ta mogućnost za njega povoljnija. To bi moglo biti tako osobito kad odvijanje postupka pred Općim sudom navede predmetnog poduzetnika da utvrdi da će se presuda donijeti na kasniji datum od očekivanog i da će, posljedično tomu, trošak bankarske garancije biti viši od troška koji je poduzetnik prvotno predvidio prilikom osiguranja te garancije (današnja presuda, C-138/17 P i C-146/17 P, Europska unija/Gascogne Sack Deutschland i Gascogne, t. 29.).
- 60 U predmetnom slučaju, vodeći računa o tome da, s jedne strane, u rujnu 2008., odnosno 2 godine i 6 mjeseci nakon podnošenja tužbe u okviru predmeta T-54/06, usmeni postupak u tom predmetu još nije bio otvoren, kao što to proizlazi iz zaključaka do kojih je došao Opći sud u točki 48. pobijane presude, i da, s druge strane, rok koji je sam Kendrion i u svojoj tužbi u prvom stupnju i u svojoj protužalbi smatrao uobičajenim rokom za postupanje po tužbi za poništenje u području tržišnog

natjecanja iznosi točno 2 godine i 6 mjeseci, valja utvrditi da najkasnije u navedenom rujnu 2008. Kendrion nije mogao zanemariti da će trajanje postupka u navedenom predmetu znatno premašiti trajanje koje je prvotno predvidio i da je mogao ponovno razmotriti mogućnost zadržavanja bankarske garancije, s obzirom na dodatne troškove koje je njezino zadržavanje moglo uzrokovati.

- 61 U tim okolnostima povreda obveze suđenja u razumnom roku u predmetu T-54/06 ne može biti odlučujući uzrok štete koju je pretrpio Kendrion zbog plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju tog roka. Kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točki 80. svojeg mišljenja, takva šteta rezultat je Kendrionove vlastite odluke da zadrži bankarsku garanciju tijekom cijelog postupka u tom predmetu, unatoč financijskim posljedicama koje je to podrazumijevalo.
- 62 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da je, ocijenivši da postoji dovoljno izravna uzročna veza između povrede razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 i gubitka koji je pretrpio Kendrion zbog plaćanja troškova bankarske garancije tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju tog roka, Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava prilikom tumačenja pojma „uzročna veza”.
- 63 Posljedično, budući da taj žalbeni razlog valja prihvatiti, točka 1. izreke pobijane presude mora se ukinuti a da pritom nije potrebno odlučivati o drugom i trećem žalbenom razlogu na koje se Europska unija poziva u prilog svojoj žalbi.

O protužalbi

- 64 U prilog svojoj protužalbi Kendrion ističe četiri protužalbena razloga.

Treći protužalbeni razlog

- 65 Svojim trećim protužalbenim razlogom Kendrion prigovara Općem sudu da je pružio nedostatno obrazloženje i počinio pogrešku koja se tiče prava prilikom tumačenja pojma „uzročna veza” definirajući razdoblje koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje i prilikom ocjene imovinske štete koja proizlazi iz plaćanja troškova bankarske garancije.
- 66 Budući da je, kao što to proizlazi iz točke 63. ove presude, točka 1. izreke pobijane presude ukinuta, nije potrebno ispitati taj treći protužalbeni razlog.

Prvi protužalbeni razlog

Argumentacija stranaka

- 67 Svojim prvim protužalbenim razlogom Kendrion smatra da je Opći sud, ocijenivši da je trajanje od 26 mjeseci (15 mjeseci plus 11 mjeseci) od završetka pisanog dijela postupka do otvaranja usmenog dijela postupka bilo primjereno za postupanje u predmetu T-54/06, počinio pogrešku koja se tiče prava te je njegovo obrazloženje nedostatno u pogledu utvrđivanja razumnog roka za suđenje i, posljedično tomu, trajanja razdoblja prekoračenja navedenog roka.
- 68 Kao prvo, Kendrion smatra da je u svrhu utvrđivanja razumnog roka za suđenje Opći sud morao prije svega voditi računa o ukupnom trajanju postupka. Potom je – kako na temelju sudske prakse Europskog suda za ljudska prava tako i na temelju detaljnog izvješća „Europski pravosudni sustavi” Europske komisije za učinkovitost pravosuđa iz 2012. (u daljnjem tekstu: Izvješće CEPEJ-a iz 2012.) i vodeći računa o složenosti koja je rezultat međunarodnog karaktera Općeg suda – potonji morao

utvrditi da je razuman rok za suđenje u predmetu T-54/06 2 godine i 6 mjeseci. Tako je Opći sud naposljetku morao ocijeniti da je trajanje prekoračenja razumnog roka za suđenje iznosilo 3 godine i 3 mjeseca.

- 69 Kendrion pojašnjava da trajanje koje je duže od dvije i pol godine također može biti razumno za postupanje u predmetu poput onoga u ovom postupku ako postoji posebno opravdanje. Međutim, Kendrion smatra da u predmetnom slučaju nijedna okolnost iz predmeta ne može opravdati trajanje postupka pred Općim sudom koje je duže od dvije i pol godine, a još manje trajanje od 26 mjeseci od završetka pisanog dijela postupka do otvaranja usmenog dijela tog postupka.
- 70 Na drugom mjestu, Opći sud nije obrazložio ocjenu koja se nalazi u točki 58. pobijane presude ni kad je riječ o trajanju od 15 mjeseci ni kad je riječ o dodatnom trajanju od jednog mjeseca po predmetu. Nadalje, postoji proturječje jer se taj pristup temelji na ideji da složenost raste s brojem predmeta, iako je ta složenost već bila uzeta u obzir prilikom utvrđivanja trajanja nedjelovanja od 15 mjeseci, za koje je utvrđeno da je prihvatljivo u svakom predmetu koji se odnosi na zabranjene sporazume te je u presudi od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771, t. 104.) Sud utvrdio da Kendrionovi tužbeni razlozi „nisu imali posebno visok stupanj [složenosti]”.
- 71 Europska unija smatra da je Kendrionova argumentacija nedopuštena i u svakom slučaju neosnovana.

Ocjena Suda

- 72 Kad je riječ, kao prvo, o argumentaciji koja se temelji na pogreški koja se tiče prava prilikom utvrđivanja razumnog roka za suđenje, kao prvo valja istaknuti da, protivno onomu što Kendrion nastoji tvrditi, iz pobijane presude proizlazi da je u svrhu utvrđivanja razumnog roka za suđenje i, posljedično tomu, trajanja prekoračenja tog roka Opći sud uzeo u obzir ukupno trajanje postupka u predmetu T-54/06.
- 73 Naime, u točki 62. pobijane presude Opći sud je pojasnio da ispitivanjem spisa predmeta nije otkrivena nijedna okolnost na temelju koje bi se moglo zaključiti da je postojalo razdoblje neopravdanog nedjelovanja, s jedne strane, između datuma podnošenja tužbe i datuma podnošenja odgovora na repliku i, s druge strane, između otvaranja usmenog dijela postupka i objave presude kojom se okončava navedeni predmet. Iz toga proizlazi da je Opći sud potvrdio da je trajanje prvog i zadnjeg dijela postupka u predmetu T-54/06 bilo primjereno za postupanje u tom predmetu, pri čemu je Opći sud samo za trajanje srednjeg dijela postupka, odnosno onog između završetka pisanog dijela i otvaranja usmenog dijela, utvrdio da je bilo nerazumno. Posljedično tomu, ta je okolnost rezultirala neopravdanim produljenjem ukupnog trajanja postupka u smislu članka 47. drugog stavka Povelje.
- 74 Kao drugo, protivno onomu što navodi Kendrion, u pravu Unije ne postoji osnova na temelju koje se može utvrditi – kad je riječ o postupanju u predmetima u području tržišnog natjecanja koji su podneseni Općem sudu, poput onoga o kojem je riječ – da se trajanje od 2 godine i 6 mjeseci mora smatrati razumnim u svrhu članka 47. drugog stavka Povelje.
- 75 U tom pogledu Kendrion, kako bi potkrijepio svoju argumentaciju, upućuje na sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava i Izvješće CEPEJ-a iz 2012.
- 76 Međutim, kad je riječ o sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava, iako, u vezi s člankom 52. stavkom 3. Povelje, načela koja proizlaze iz te sudske prakse u odnosu na pravo svake osobe da njezin slučaj bude ispitan u razumnom roku, predviđeno u članku 6. stavku 1. EKLJP-a, mogu biti uzeta u obzir kako bi se pojasnio doseg i smisao odgovarajućeg prava iz članka 47. drugog stavka Povelje, ipak, kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točki 146. svojeg mišljenja, Kendrion nije uputio ni na

kakvu presudu Europskog suda za ljudska prava iz koje bi proizlazilo da u postupcima iz tržišnog natjecanja pred Općim sudom, poput onoga o kojem je riječ, trajanje od 2 godine i 6 mjeseci mora biti ocijenjeno razumnim.

- 77 Kad je riječ o Izvješću CEPEJ-a iz 2012., uz to što ono ne sadržava pravna pravila, valja navesti da iz tog izvješća ne proizlazi analiza rokova za postupanje u predmetima pred sudovima Unije, već sudskih rokova u državama članicama Vijeća Europe. Stoga se ne može valjano tvrditi, kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točki 147. svojeg mišljenja, da to izvješće sugerira da trajanje postupka koji se tiče predmeta iz područja tržišnog natjecanja pred Općim sudom, poput onoga o kojem je riječ, ne smije prelaziti dvije i pol godine.
- 78 Stoga je Opći sud u točki 58. pobijane presude mogao presuditi a da pritom ne počini pogrešku koja se tiče prava da je trajanje od 26 mjeseci, odnosno 15 mjeseci plus 11 mjeseci, od završetka pisanog dijela postupka do otvaranja usmenog dijela postupka, bilo primjereno za postupanje u predmetu T-54/06.
- 79 Naposljetku, kad je riječ o Kendrionovu argumentu navedenom u točki 69. ove presude, koji se zapravo sastoji od osporavanja ocjena Općeg suda u pogledu okolnosti u predmetu T-54/06, valja navesti da podnositelj protužalbe ne može od Suda ishoditi to da on ocjenu Općeg suda zamijeni vlastitom ocjenom. Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi, žalba se ograničava na pravna pitanja. Opći sud stoga je jedini nadležan za utvrđivanje i ocjenu relevantnih činjenica kao i ocjenu pruženih dokaza. Ta ocjena činjenica i dokaza, osim u slučaju njihova iskrivljavanja, nije pravno pitanje koje podliježe nadzoru Suda u žalbenom postupku (rješenje od 3. rujna 2013., *Idromacchine i dr./Komisija*, C-34/12 P, neobjavljeno, EU:C:2013:552, t. 64. i navedena sudska praksa). Međutim, u predmetnom slučaju Kendrion nije naveo, a još manje utvrdio takvo iskrivljavanje, tako da je taj argument nedopušten.
- 80 Kad je riječ, kao drugo, o argumentaciji koja se temelji na nedostatku u obrazloženju, valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, iz obrazloženja presude mora jasno i nedvosmisleno proizlaziti ocjena Općeg suda, tako da zainteresirane osobe mogu utvrditi razloge za donesenu odluku i da Sud može izvršavati sudski nadzor (presuda od 2. travnja 2009., *France Télécom/Komisija*, C-202/07 P, EU:C:2009:214, t. 29. i navedena sudska praksa).
- 81 Međutim, suprotno onomu što tvrdi Kendrion, Opći sud je u točkama 50. do 57. pobijane presude u dostatnoj mjeri izložio razloge zbog kojih je ocijenio da je trajanje od 26 mjeseci, odnosno 15 mjeseci plus 11 mjeseci, od završetka pisanog dijela postupka do otvaranja usmenog dijela postupka bilo primjereno za postupanje u predmetu T-54/06.
- 82 Stoga prvi protužalbeni razlog treba odbaciti kao djelomično nedopušten i odbiti kao djelomično neosnovan.

Drugi protužalbeni razlog

Argumentacija stranaka

- 83 Svojim drugim protužalbenim razlogom Kendrion Općem sudu prigovara da je počinio očitu pogrešku u ocjeni te da nije dostatno obrazložio svoju odluku kad je odbio njegov zahtjev za naknadu imovinske štete pretrpljene zbog plaćanja zateznih kamata jer podnositelj protužalbe nije podnio nijedan dokaz da je tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje iznos zateznih kamata bio viši od prednosti koju je imao zbog toga što je tijekom tog razdoblja raspolagao iznosom novčane kazne uvećanim za zatezne kamate. Nadalje, Kendrion navodi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je zanemario njegov podredni zahtjev da se Europskoj uniji naloži isplata iznosa koji Opći sud smatra razumnim, iako je raspolagao dostatnim informacijama za takvu odluku.

- 84 U prilog svojoj argumentaciji u pogledu navodne očite pogreške u ocjeni Kendrion upućuje, s jedne strane, na točke 42. i 43. svoje tužbe u prvom stupnju – na temelju kojih je dokazao da je Komisiji morao platiti kamate po stopi od 3,56 % te da je sam također imao pravo na kamate utvrđene prilikom ugovaranja kredita koji je koristio tijekom istog razdoblja – te, s druge strane, na prilog V.3 toj tužbi, u kojem je utvrđen iznos navedenih kamata. Isto tako, podnositelj protužalbe upućuje na točke 6. i 45. navedene tužbe, na temelju kojih je izričito ponudio podnošenje dokaza i dokumenata koji ih podupiru. Šteta je također bila navedena prilikom rasprave na Općem sudu.
- 85 Europska unija smatra da argumenti usmjereni protiv ocjena Općeg suda u pogledu navodne imovinske štete zbog plaćanja zatezних kamata na iznos novčane kazne moraju biti odbačeni kao nedopušteni ili, podredno, odbijeni kao neosnovani. Kad je riječ o argumentaciji koja se odnosi na podredni zahtjev, Europska unija smatra da je takav zahtjev nedopušten i, podredno, da je Opći sud također valjano i u dovoljnoj mjeri obrazloženo odbio taj podredni zahtjev time što je odbio zahtjev za naknadu imovinske štete povezane s plaćanjem zateznih kamata na iznos novčane kazne zbog toga što podnositelj protužalbe nije dokazao navodnu štetu, iako je to bio dužan.

Ocjena Suda

- 86 Najprije valja podsjetiti na to da, kao što je to Opći sud već naveo u točki 64. pobijane presude, šteta za koju se traži naknada u okviru tužbe za utvrđivanje izvanugovorne odgovornosti Unije na temelju članka 340. drugog stavka UFEU-a mora biti stvarna i odrediva (presuda od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće, C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 61. i navedena sudska praksa).
- 87 U tom kontekstu valja, poput nezavisnog odvjetnika u točki 87. svojeg mišljenja, navesti da, kada djelovanje ili propust institucije Unije može poduzetniku uzrokovati određene troškove, ali mu istodobno može donijeti određenu dobit, postojanje štete u smislu članka 340. UFEU-a može se utvrditi samo kada je neto razlika između troškova i dobiti koji su rezultat postupanja koje se prigovara toj instituciji negativna.
- 88 Stoga, kad je riječ o navodnoj šteti zbog plaćanja zateznih kamata na iznos novčane kazne tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje, postojanje stvarne i odredive štete može se utvrditi samo ako su kamate koje su počele teći tijekom tog razdoblja više od koristi koju je podnositelj protužalbe mogao imati od raspolaganja tijekom navedenog razdoblja iznosom koji je jednak novčanoj kazni uvećanoj za zatezne kamate.
- 89 Nadalje, Sud je pojasnio da je stranka koja se poziva na izvanugovornu odgovornost Unije dužna podnijeti uvjerljive dokaze o postojanju i opsegu štete na koju se poziva (presuda od 30. svibnja 2017., Safa Nicu Sepahan/Vijeće, C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 62. i navedena sudska praksa).
- 90 Međutim, u predmetnom slučaju – nakon što je u točki 76. pobijane presude utvrdio da tijekom postupka u predmetu T-54/06 Kendrion nije platio iznos novčane kazne ni zatezne kamate, tako da je tijekom postupka u navedenom predmetu raspolagao iznosom koji je odgovarao iznosu te novčane kazne uvećanom za zatezne kamate – Opći je sud u točki 77. pobijane presude presudio da podnositelj protužalbe nije podnio dokaze da je u razdoblju koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 iznos zateznih kamata, koje su kasnije plaćene Komisiji, bio veći od koristi koju je imao na temelju raspolaganja iznosom jednakim iznosu novčane kazne uvećanom za zatezne kamate.
- 91 Opći je sud, nadalje, u točki 78. pobijane presude naveo da takva ocjena nije dovedena u pitanje metodom izračuna koju je predložio podnositelj protužalbe, a koja se sastojala od oduzimanja od iznosa navodne štete troškova financiranja koje bi navedeni podnositelj protužalbe morao snositi na temelju financiranja banke da je novčanu kaznu morao platiti 26. kolovoza 2010. U tom je pogledu

Opći sud u točki 79. te presude utvrdio da Kendrion ni u kojem trenutku nije tvrdio ni *a fortiori* dokazao da je bio primoran obratiti se trećim osobama za financiranje kako bi platio iznos novčane kazne koju je izrekla Komisija.

- 92 U tim okolnostima, kao što to proizlazi iz točaka 86. do 89. ove presude, Opći je sud, s jedne strane, u točki 80. pobijane presude pravilno presudio da nije dokazano da je podnositelj protužalbe u razdoblju koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06 pretrpio stvarnu i odredivu štetu povezanu s plaćanjem zateznih kamata na iznos neplaćene novčane kazne te, s druge strane, posljedično tomu, odbio zahtjev za naknadu navodne štete koja je zbog toga pretrpljena.
- 93 Međutim, Kendrion navodi, kao prvo, da je Opći sud počinio očitu pogrešku u ocjeni u točkama 77. i 79. pobijane presude, koja proizlazi iz točaka 42. i 43. njegove tužbe u prvom stupnju te osobito iz priloga V.3 toj tužbi.
- 94 U tom pogledu valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, iskrivljavanje mora očito proizlaziti iz sadržaja spisa a da nije potrebno provoditi novu ocjenu činjenica i dokaza (presuda od 8. ožujka 2016., Grčka/Komisija, C-431/14 P, EU:C:2016:145, t. 32. i navedena sudska praksa).
- 95 Međutim, protivno onomu što smatra Kendrion, ni, s jedne strane, iz tablice u Prilogu V.3 njegovoj tužbi u prvom stupnju – u kojoj su prikazani troškovi koje bi navodno, da je banka financirala novčanu kaznu i kamate, morao snositi da je bio obvezan platiti novčanu kaznu 26. kolovoza 2010. – ni, s druge strane, iz ponude u točki 45. njegove tužbe u prvom stupnju da podnese dokaze u pogledu navedenog priloga V.3, ne može se zaključiti da točke 77. i 79. pobijane presude sadržavaju očitu pogrešku u ocjeni. Doista, iz tih elemenata proizlazi da je Kendrion doista izračunao svoju štetu vodeći računa o koristi koju je imao zbog neplaćanja novčane kazne, što pak Opći sud uopće nije zaniijekao. Stoga je potonji mogao u točki 79. te presude utvrditi a da pritom ne počinu iskrivljavanje da Kendrion nije dokazao da je bio primoran obratiti se trećim osobama za financiranje kako bi platio novčanu kaznu koja mu je izrečena.
- 96 Kao drugo, Kendrion smatra da je Opći sud pružio nedostatan obrazloženje time što je u točki 80. pobijane presude odbio njegov zahtjev za naknadu štete povezane s plaćanjem zateznih kamata tijekom razdoblja koje odgovara prekoračenju razumnog roka za suđenje.
- 97 Međutim, obrazloženje koje je Opći sud dao u točkama 76. do 79. pobijane presude dovoljno je da Kendrionu omogući da sazna razloge na kojima se temelji odluka Općeg suda o odbijanju njegova zahtjeva za naknadu štete zbog zateznih kamata, a Sudu da raspolaže s dovoljno elemenata da izvrši svoj nadzor povodom žalbe.
- 98 U skladu sa sudsom praksom navedenom u točki 80. ove presude, proizlazi da pobijana presuda u tom pogledu ne sadržava nedostatak u obrazloženju.
- 99 Kao treće, Kendrion prigovara Općem sudu da je počinio pogrešku koja se tiče prava time što je zanemario njegov podredni zahtjev da se Europskoj uniji naloži plaćanje iznosa koji Opći sud smatra razumnim, iako je potonji raspolagao dostatnim informacijama za takvu odluku.
- 100 Međutim, s obzirom, s jedne strane, na točku 80. pobijane presude i osobito zaključak Općeg suda o nepostojanju stvarne i odredive štete zbog plaćanja zateznih kamata i, s druge strane, na sudske praksu navedenu u točkama 35. i 36. pobijane presude prema kojoj, kad nije ispunjen jedan od uvjeta za utvrđivanje izvanugovorne odgovornosti Unije, tužbu valja u cijelosti odbiti a da pritom nije potrebno ispitivati druge uvjete (vidjeti osobito presudu od 14. listopada 1999., Atlanta/Europska zajednica, C-104/97 P, EU:C:1999:498, t. 65.), iz pobijane presude proizlazi da je Opći sud odbio svaki zahtjev za naknadu štete povezane s plaćanjem navedenih kamata.

- 101 U tim okolnostima nije osnovana argumentacija koju je istaknuo Kendrion u okviru tog protužalbenog razloga.
- 102 Posljedično, drugi protužalbeni razlog valja u cijelosti odbiti kao neosnovan.

Četvrti protužalbeni razlog

Argumentacija stranaka

- 103 Svojim četvrtim protužalbenim razlogom Kendrion navodi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava prilikom utvrđivanja naknade neimovinske štete proizišle iz prekoračenja razumnog roka za suđenje. Konkretno, time što je Kendrionu za to dodijelio simboličnu naknadu od 6000 eura, umjesto naknade u visini od 5 % iznosa novčane kazne, Opći sud je povrijedio njegovo pravo na pravednu naknadu u smislu članka 41. EKLJP-a i stoga njegovo pravo na djelotvoran pravni lijek u smislu članka 47. Povelje. Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava u pogledu članka 41. EKLJP-a u vezi s rješenjem koje je primijenio Sud u presudi od 17. prosinca 1998., Baustahlgewebe/Komisija (C-185/95 P, EU:C:1998:608) podupire tu argumentaciju.
- 104 Podredno, Kendrion zahtijeva od Suda da sam pravično utvrdi naknadu za koju smatra da mu se može dodijeliti kao pravedna naknada za povredu institucije Unije temeljnog načela razumnog roka ili da vrati predmet Općem sudu.
- 105 Europska unija smatra da je taj protužalbeni razlog nedopušten i u svakom slučaju neosnovan.

Ocjena Suda

- 106 Kao prvo, valja primijetiti, poput nezavisnog odvjetnika u točki 127. svojeg mišljenja, da je sudsku praksu proisteklu iz presude od 17. prosinca 1998., Baustahlgewebe/Komisija (C-185/95 P, EU:C:1998:608) – na koju se Kendrion pozivao kako bi naveo da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava prilikom utvrđivanja neimovinske štete i utemeljio svoj zahtjev za obeštećenje iznosa u visini od 5 % iznosa novčane kazne – Sud izmijenio (vidjeti u tom smislu presudu od 26. studenoga 2013., Kendrion/Komisija, C-50/12 P, EU:C:2013:771, t. 77. do 108. i navedenu sudsku praksu) i ona stoga više nije relevantna u svrhu utvrđivanja naknade štete namijenjene popravljanju, na temelju članka 340. UFEU-a, neimovinske štete uzrokovane povredom razumnog roka za donošenje presude.
- 107 U tim okolnostima Kendrionova argumentacija u dijelu u kojem se njome nastoji osporiti odbijanje Općeg suda da Kendrionu dodijeli iznos u visini od 5 % izrečene novčane kazne i ishoditi od Suda dodjela takvog iznosa mora biti odbijena.
- 108 Kao drugo, valja istaknuti da, protivno onomu što podnositelj protužalbe tvrdi, vodeći računa o neimovinskoj ili nematerijalnoj naravi štete, naknada poput one o kojoj je riječ može biti primjereno obeštećenje u smislu članka 340. UFEU-a za popravlanje takve štete (vidjeti u tom smislu presudu od 14. lipnja 1979., V./Komisija, 18/78, EU:C:1979:154, t. 19.), tako da se navedeni podnositelj protužalbe ne može pozivati na svoje pravo na djelotvorno pravno sredstvo u smislu članka 47. Povelje.
- 109 Stoga, budući da, kao što to proizlazi iz točke 6. ove presude, članak 41. EKLJP-a ne odgovara članku 47. Povelje, ocjena iz točke 135. pobijane presude u svakom slučaju ne može biti dovedena u pitanje sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava u pogledu navedenog članka 41. EKLJP-a.
- 110 Naposljetku valja podsjetiti na to da je prema ustaljenoj sudskoj praksi samo Opći sud nadležan prilikom utvrđenja postojanja štete ocijeniti u granicama postavljenog zahtjeva način i opseg njezine naknade. Međutim, kako bi Sud mogao izvršavati sudski nadzor nad presudama Općeg suda, one

moraju biti dostatno obrazložene i, kad je riječ o ocjeni štete, navoditi kriterije uzete u obzir prilikom odmjerenja iznosa koji se dosuđuje (vidjeti presudu od 30. svibnja 2017., *Safa Nicu Sepahan/Vijeće*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, t. 50. i 51. i navedenu sudsku praksu).

- 111 Međutim, kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točki 124. svojeg mišljenja, Opći sud je najprije u točkama 117. do 128. pobijane presude dovoljno objasnio razloge iz kojih je zaključio da su određene vrste neimovinske štete koje je naveo podnositelj protužalbe odgovarajuće dokazane, dok druge nisu. Nadalje, u točki 129. pobijane presude Opći sud je naveo da, s obzirom na okolnosti predmetnog slučaja, utvrđena neimovinska šteta – odnosno šteta koju je navedeni podnositelj protužalbe pretrpio zbog produljenog stanja neizvjesnosti u koje je bio doveden tijekom postupka u predmetu T-54/06 – nije potpuno nadoknađena utvrđenjem povrede razumnog roka za suđenje. Naposljetku, u točkama 130. do 134. pobijane presude Opći sud je naveo kriterije uzete u obzir u svrhu utvrđivanja iznosa naknade štete.
- 112 Posljedično tomu, Općem sudu ne može se prigovoriti da je počinio pogrešku koja se tiče prava kad je u točki 135. pobijane presude ocijenio da naknada od 6000 eura, dodijeljena podnositelju protužalbe, čini primjerenu naknadu štete koju je pretrpio zbog produljenog stanja neizvjesnosti u kojem se našao tijekom postupka u predmetu T-54/06.
- 113 Stoga četvrti protužalbeni razlog valja odbiti kao neosnovan.
- 114 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da protužalbu treba odbiti u cijelosti.

O tužbi pred Općim sudom

- 115 U skladu s člankom 61. prvim stavkom Statuta Suda Europske unije, ako je žalba osnovana, Sud ukida odluku Općeg suda. Može sam konačno odlučiti o sporu ako stanje postupka to dopušta ili može vratiti predmet na odlučivanje Općem sudu.
- 116 U predmetnom slučaju Sud ocjenjuje da valja konačno odlučiti o tužbi za naknadu štete koju je podnio Kendrion u dijelu u kojem se njome zahtijeva naknada štete proizišle iz plaćanja troškova bankarske garancije izvan razumnog roka za suđenje u okviru predmeta T-54/06.
- 117 S tim u vezi, valja podsjetiti na to da je, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, uspostavljanje izvanugovorne odgovornosti Unije u smislu članka 340. drugog stavka UFEU-a uvjetovano ispunjenjem skupine uvjeta, odnosno nezakonitošću postupanja koje se predbacuje instituciji Unije, stvarnošću štete i postojanjem uzročne veze između postupanja te institucije i navedene štete (presuda od 20. rujna 2016., *Ledra Advertising i dr./Komisija i ESB*, C-8/15 P do C-10/15 P, EU:C:2016:701, t. 64. i navedena sudska praksa).
- 118 Kao što je to Opći sud naveo u točki 36. pobijane presude, ako jedan od tih uvjeta nije ispunjen, tužbu treba odbiti u cijelosti a da pritom nije potrebno ispitati jesu li ispunjeni drugi uvjeti za izvanugovornu odgovornost Unije (presuda od 14. listopada 1999., *Atlanta/Europska zajednica*, C-104/97 P, EU:C:1999:498, t. 65. i navedena sudska praksa). Osim toga, sud Unije nije dužan ispitati postojanje tih uvjeta određenim redoslijedom (presuda od 18. ožujka 2010., *Trubowest Handel i Makarov/Vijeće i Komisija*, C-419/08 P, EU:C:2010:147, t. 42. i navedena sudska praksa).
- 119 Zbog razloga navedenih u točkama 52. do 62. ove presude, tužbu za naknadu štete koju je podnio Kendrion pred Općim sudom valja odbiti u dijelu u kojem se njome zahtijeva naknada imovinske štete koja se sastoji od plaćanja troškova bankarske garancije izvan razumnog roka za suđenje u predmetu T-54/06.

Troškovi

- 120 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika Suda, kad je žalba osnovana i Sud sâm konačno odluči u sporu, Sud odlučuje o troškovima.
- 121 U skladu s člankom 138. stavkom 1. tog Poslovnika, koji se na temelju njegova članka 184. stavka 1. primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.
- 122 Budući da je Europska unija zatražila da Kendrion snosi troškove i da on nije uspio u postupku, treba mu naložiti da, uz vlastite troškove, snosi i troškove Europske unije u ovom žalbenom postupku.
- 123 U skladu s člankom 138. stavkom 3. Poslovnika, Europska unija i Kendrion snosit će vlastite troškove prvostupanjskog postupka.
- 124 Članak 140. stavak 1. Poslovnika, koji se na temelju njegova članka 184. stavka 1. primjenjuje na žalbeni postupak, predviđa da države članice i institucije koje su intervenirale u postupak snose vlastite troškove. Nadalje, u skladu s člankom 184. stavkom 4. Poslovnika, kad je stranka koja je intervenirala u prvostupanjski postupak, a nije sama podnijela žalbu, sudjelovala u pisanom ili usmenom dijelu postupka pred Sudom, Sud može odlučiti da sama snosi vlastite troškove.
- 125 Komisija, koja je imala svojstvo intervenijenta u prvostupanjskom postupku te je sudjelovala u pisanom dijelu žalbenog postupka, snosit će vlastite troškove u prvom stupnju i u okviru ove žalbe.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) proglašava i presuđuje:

- 1. Ukida se točka 1. izreke presude Općeg suda Europske unije od 1. veljače 2017., Kendrion/Europska unija (T-479/14, EU:T:2017:48).**
- 2. Odbija se protužalba koju je podnio Kendrion NV.**
- 3. Odbija se tužba za naknadu štete koju je podnio Kendrion NV u dijelu u kojem se njome nastoji popraviti imovinska šteta koja se sastoji od plaćanja troškova bankarske garancije izvan razumnog roka za suđenje u okviru predmeta u kojem je donesena presuda od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, neobjavljena, EU:T:2011:667).**
- 4. Kendrion NV snosi, osim vlastitih troškova, i ukupne troškove Europske unije, koju zastupa Sud Europske unije, u okviru ove žalbe te vlastite troškove u prvostupanjskom postupku.**
- 5. Europska unija, koju zastupa Sud Europske unije, snosi vlastite troškove u prvostupanjskom postupku.**
- 6. Europska komisija snosi vlastite troškove u prvostupanjskom i žalbenom postupku.**

Potpisi